

Danny Beekers

Universiteit Nijmegen, Mathematisch Instituut
Postbus 9010, 6500 GL Nijmegen
dbeckers@sci.kun.nl

Oud Archief

Wiskunde van nu is voor een groot deel het werk van mensen die al lang geleden zijn gestorven. Wat waren dat voor mensen en wat hield hen bezig?, Hoe verdienden ze de kost en hoe keek de maatschappij tegen hen aan? Danny Beekers, aio in de geschiedenis van de wiskunde aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, neemt ons mee in de archieven van de wiskunde.

Begin negentiende eeuw begon wiskunde zich te ontwikkelen tot een autonoom vakgebied. Tot die tijd boden de wiskundige wetenschappen een breed scala aan kunsten en kundigheden, waaronder het boekhouden. Ons huidige Wiskundig Genootschap werd in 1778 opgericht door een gezelschap van onderwijzers, ingenieurs en boekhouders. Eén van de boekhouders en leden van het eerste uur, de Amsterdamer Jacob Kneppel, publiceerde rond 1790 het hier afgebeelde *Olyslagers Handboek*.

Het *Olyslagers Handboek* behandelt het zogenaamde Italiaanse boekhouden in een aantal uitgewerkte voorbeelden met betrekking tot een oliehandel. In een brief aan het genootschapsbestuur, besproken tijdens een vergadering op 25 juli 1789, verzocht Kneppel het boek te mogen opdragen aan het Wiskundig Genootschap. Hij stelde dat er onder de genootschapsleden wel niemand zou twijfelen of het boekhouden tot de 'wiskundige wetenschappen' moest worden gerekend. Blijk-

baar vond hij het belangrijk eventuele twijfel weg te nemen, want hij haalde meteen een van zijn roemruchte zeventiende-eeuwse voorgangers aan om die bewering kracht bij te zetten. Een verwijzing naar iemand uit de illustere Gouden Eeuw deed het in de periode van economische en politieke ellende waarin Nederland rond 1800 verkeerde over het algemeen goed. Tijdens de zeventiende eeuw was Nederland immers een belangrijke Europese natie geweest, dus die mensen moesten toch iets goed gedaan hebben, was de achterliggende gedachtegang.

Kneppel werd door het bestuur toegestaan om het boek aan het Wiskundig Genootschap op te dragen. Helaas voor hem werd het geen kassucces. Dat weerhield hem er uiteraard niet van om actief te blijven binnen het genootschap. Op 22 april 1792 — het genootschap had inmiddels de beide delen van zijn boek ten geschenke gekregen — hield Jacob Kneppel een voordracht voor de vijftiende algemene vergadering. De algemene vergaderingen waren voor alle leden toegankelijk en vonden eenmaal per jaar plaats. Zijn voordracht had als titel "Eenige algemeene trekken van de voortreffelijkheid der wiskunde". De tekst van zijn voordracht is (voor zover ik weet) niet bewaard gebleven, maar afgaande op het voorwoord van zijn boek mogen we aannemen dat de voortreffelijkheid waar naar hij in zijn titel verwijst, onder andere gebaseerd was op het feit dat de wiskunde

(in de betekenis van wiskundige wetenschappen) tal van nuttige kunsten omvatte. Onder die nuttige kunsten stond, niet op de laatste plaats, het boekhouden.

Hoeveel boekhouders bevinden zich eigenlijk onder de huidige leden van het Wiskundig Genootschap? ←

Literatuur

Jacob Kneppel, *Olyslagers Handboek, of Het Italiaansch Boekhouden, voor dezelve, en in zoortgelijke Fabricquen en Traficquen, gemaklyk gemaakt*, Amsterdam (1789–1792)

